

Maskiner og Mennesker: Baggrundsviden

Skoletjenesten, Arbejdermuseet

1871: Fagforeninger

Omkring 1870 kunne en arbejder tjene omkring 60-70 kr om måneden. Selvom 60-70 kr dengang var mere værd end i dag, var arbejderne alle meget fattige.

Louis Pio begyndte i 1871 at udgive et lille ugeblad, som han kaldte Socialisten. Her skrev han om, at arbejderne skulle kræve mere i løn. Samme år stiftede han Det danske Socialdemokrati.

Pio var en stor taler, og i løbet af kort tid havde han og hans kammerat Poul Geleff samlet mange tusinde medlemmer, og man fik ret hurtigt oprettet fagforeninger rundt om i landet.

I april 1872 strejkede så murerne i København, men da det så ud til, at de ikke fik noget ud af det, indkaldte Pio til et stort arbejdermøde søndag d. 5. maj. Politiet troede, at han nu ville lave revolution, og han og hans kammerat blev fængslet inden mødet. Arbejderne mødte alligevel op d. 5. maj, men da politiet ville splitte folkemængden, blev mødet i stedet til Slaget på Fælleden.

Pio blev idømt 5 års fængsel, og hans socialistiske forening blev forbudt. Efter et par år blev han dog benådet. Hans avis blev nu kaldt Social-Demokraten. I 1877 forsvandt han og Geleff pludselig ud af landet. Myndighederne havde bedt dem rejse - og lovet dem 10.000 kr.

Fagbevægelsen havde en vanskelig start, men i 1898 var der 1000 foreninger med over 80.000 medlemmer, som fremover fik stadig større indflydelse. I 1898 havde Socialdemokratiet således 12 mand i rigsdagen.

Efter en stor konflikt blev der i september 1899 lavet regler for, hvordan arbejdsgivere og fagforeninger fremover skulle lave overenskomstforhandlinger om løn og arbejdstid.

1873: Lovgivning mod børnearbejde

Den billigste arbejdskraft var børnene. På landet var der altid meget at lave, og da skoleloven blev indført i 1814, var det til tider nødvendigt at uddele bøder til de bønder, der mente, at de havde mere brug for børnene end skolen.

Da industrialiseringen begyndte, flyttede mange ind til byerne for at arbejde, men lønnen var lav, og det kunne være vanskeligt at forsørge en familie. Børnene blev derfor også sendt på arbejde.

I 1872 offentliggjorde en læge imidlertid sine erfaringer om de meget alvorlige sygdomme, børnene led af, og at de helt ned til 6-7 års alderen havde natarbejde på fabrikkerne.

Oplysningerne rystede offentligheden, og i 1873 vedtog regeringen derfor landets første lov mod børnearbejde. Herefter var fabriksarbejde forbudt for børn under 10 år.

Børn over 10 år måtte altså stadig have arbejde på fabrikkerne, og børnearbejdet på landet var end ikke omtalt i loven.

1882: Andelsbevægelser

Tiden mellem 1850 og 1864 var gode år for den danske bonde, fordi kornpriserne var høje, og korn var især det, landbruget levede af at sælge til nabolandene. Fra 1870 blev det imidlertid muligt at sejle store mængder korn til Europa fra Amerika, hvilket betød, at priserne faldt voldsomt.

Bønderne kunne derfor ikke længere nøjes med at dyrke korn, men begyndte nu også at satse på husdyr. Denne større produktion af mælk kunne eksporteres som smør og ost til England.

Afgørende var dog, at kvaliteten var i orden og den samme hver gang. I 1882 startede det første andelsmejeri, men allerede efter blot 8 år var der 700 i Danmark. I 1887 begyndte det første andelsslagteri, og i 1895 Dansk Andels Ægekseport.

Andelsbevægelsen bredte sig over hele landet og også til andre samfundsgrupper. Et eksempel herpå er brugsforeningerne.

1901: Systemskiftet

I 1901 var der valg til til rigsdagen. Af 114 pladser i folketinget vandt Venstre 92, Højre 8 og Socialdemokratiet 14. Kongen havde indtil 1901 altid valgt Højre til at danne regering, men efter dette valgresultat besluttede han, at nu skulle det største parti danne regering.

Dette var en så stor ændring, at beslutningen for eftertiden blev kaldt systemskiftet.